
Bude mít Univerzita Karlova „Nobelovku“?

Bude mít Univerzita Karlova „Nobelovku“?

I.

Může někdo z Univerzity Karlovy získat v dohledné době Nobelovu cenu? Tak se mě zeptali kolegové z univerzitního magazínu iForum – s dovětkem, zda-li bych se k tomu mohl vyjádřit jakožto novinář píšící o vědě a vědní politice. Není třeba dlouhého napínání. Ne, myslím, že nemůže. Bohužel. Nejde o to, že bych to snad své alma mater nepřál; není to o emocích, ale jde spíše – doufám – o věcné konstatování situace v „terénu“.

Seznam domácích překážek (od financování výzkumu přes grantovou byrokracii až po zdejší postsocialistická specifika) uvádí na jiném místě [Miroslav Bárta](#), proto jej nebudu rozšiřovat. Nobelovy ceny jsou však pro akademiky UK vzdáleny i kvůli slabší vědecké diplomacii ČR, kdy prim ve světě hrají instituce v USA či velkých zemích, ale i proto, že ani nejcitovanější vědec Univerzity Karlovy (nepletu-li se: Pavel Martásek, nynější šéf centra BIOCEV) zkrátka není tolik na očích nobelovského výboru jako jiní kolegové.

To ale není důvod ke smutnění. Z rozhovorů a setkání s vědci se v posledních sedmi letech často dozvídám, jaký pokrok učinilo Česko za čtvrtstoletí od „sametu“, jak se zlepšila publikační aktivita, přístroje, jaké jsou aspirace vědců a kolik výtečných výzkumných skupin v zemi vzniklo. Nyní i díky strukturálním fondům, které přinášejí vědě mnohá pozitiva, ale i závazky a spoustu administrativy – takže jim už v Brně říkají „toxické peníze“.

Prostředí se po krůčcích zlepšuje, kultivuje. Přibývá i skutečně světových týmů. Nedávno je v rozhovoru pro LN alespoň částečně pojmenoval Jan Konvalinka, prorektor UK pro vědu a výzkum. Z vlastní univerzity zařadil do pomyslného top-výběru egyptology, matematiky (Málek, Nešetřil), parazitology (Tachezy), biologie (Palková), chemiky (Roithová), ekonomy z CERGE-EI či skupiny z lékařských fakult (Hrušák, Trka, Widímský, Martásek); jmenovitě též vyzdvihl výjimečné vícegenerační „školy“ v Akademii věd, v Brně či Olomouci.

Ale k tomu hned dodal: „V Česku je pořád velmi málo, ač se to zlepšuje, skutečně průlomových příspěvků ke světovému vědění. Je tu čím dál více, a to je jistě pozitivní, solidní vědecké práce, která obstojí – jak říkal Rudolf Zahradník – nejen v Kobylicích, ale až za Poděbrady a třeba i u Vídně. Ale těch výsledků, jež obstojí až za oceány a ví se o nich, není zase tolik...“ A Nobelovy ceny se dávají hlavně za ony průlomy, že?

II.

Získat nobelovku ve fyzice, chemii a medicíně/fyziologii je ve světové konkurenci hrozně těžké; vždyť už i Jaroslav Heyrovský (dosud jediný český laureát, nikoliv však jediný rodák z Čech) byl na ně nominován osmáctkrát, než tu chemickou v prosinci 1959 získal!

Takže kdybych dnes musel – pod nátlakem, laicky a nerad – odhadovat, kdo z českých vědců se může výhledově dočkat nobelovské slávy, vsadil bych na jedno stěžejní jméno. Není však z Univerzity Karlovy, ale má vztah k olomoucké Univerzitě Palackého.

Nebude to asi překvapení: je to profesor Jiří Bártek, který se zabývá mechanismy rakoviny, pravidelně píše studie do elitních časopisů Nature, Science či Cell a dosáhl více než třiceti tisíc citací. Jeho Hirschův index je, a teď pozor, blízký stovce.

Co říká tomu, že se často objevuje i mezi adepty na nobelovku? „Svým způsobem chápu, že se o tom mluví, ale ‚nebezpečí‘, že bych ji dostal, není tak vysoké. Člověk nikdy neví, ale skvělých objevů je ve světě hodně,“ řekl mi loni Bártek, když přebíral cenu ministra školství za vědeckou excelenci. Své skupiny má ve Skandinávii, Praze a v Olomouci.

III.

Čilé propojení se světem je jediná cesta, jak může tuzemských aspirantů na Nobelovu cenu přibývat. Osvícené univerzitní vedení by proto mělo usilovat o „okysličení“ domácích zdrojů zahraniční zkušeností, brojit proti inbreedingu a internacionalizovat školu tak, že nebude výjimečné, když třeba i děkan některé ze sedmnácti fakult bude cizincem, jenž se jednoho dne – už v plně mezinárodním prostředí – rozhodne kandidovat na rektora.

Nastavit takové prostředí není lehké. Vyžaduje to stabilní financování (mimo jiné s vyšší úspěšností grantů než šestnáct procent) a podporu státu, který se chová lépe, nežli v nedávné výzvě z Operačního programu Výzkum a vývoj pro

inovace, kdy do Česka nejprve zval skvělé vědce z ústavů Maxe Plancka či Imperial College, ale v samém finále je podtrhl a nechal na holičkách, takže si ostudy všimli i v časopise Times Higher Education. Pokud se vše zadaří, týmy uspějí i ve štědrých, dlouhodobých ERC grantech a k tomu se přidá trocha štěstí, může snad jednou ve Stockholmu zaznít nějaké to těžko vyslovitelné české jméno. Anebo i jména neslovanská, zato s afiliací Univerzity Karlovy v Praze.